

Europautvalget

INFORMASJONSPAKKE FRA FAGGRUPPE PÅ EØS/EU

13. MARS 2023

Det vises til innkalling til møte i Europautvalget, sendt 6. mars. Møtet finner sted 13. mars. Fra regjeringen stiller utenriksminister Anniken Huitfeldt og justis- og beredskapsminister Emilie Enger Mehl. Stortingets faggruppe for EU/EØS-informasjon (utredningsseksjonen, stortingsbiblioteket og internasjonal avdeling) har utarbeidet nedenfor bakgrunnsinformasjon knyttet til saker på dagsorden.

Justis- og beredskapsministeren vil redegjøre for:

- Migrasjonssituasjonen i Norge og Europa samt om pågående diskusjoner i EU på asyl- og migrasjonsfeltet
- Kort om status for andre aktuelle saker

Utenriksministeren vil redegjøre for:

- Europeisk samarbeid om håndtering av Russlands krig mot Ukraina
- Norsk innspill til Europakommisjonens forslag til fremtidig elmarkedsdesign
- US Inflation Reduction Act (IRA)
- Norsk deltakelse i Horisont Europa
- EUs forslag til nytt regelverk på finansmarkedsområdet

Rettsaker:

- Aktuelle rettsaker for møtet i EØS-komiteen 17. mars

Justis- og beredskapsministeren vil redegjøre for:

Migrasjonssituasjonen i Norge og Europa samt om pågående diskusjoner i EU på asyl- og migrasjonsfeltet

Migrasjonssituasjonen

«Regjeringen følger utviklingen nøye med tanke på endringer i antallet asylsøkere til Norge. Særlig krigen i Ukraina har ført til høye ankomsttall til Norge.» Det skrev justis- og beredskapsminister Emilie Enger Mehl i [et svar 27. januar i år på et spørsmål frå Mari Holm Lønseth \(H\)](#) om hvordan regjeringen forbereder økte ankomster av asylsøkere til Norge.

Den russiske invasjonen av Ukraina har utløst den største migrasjonskrisen i Europa etter andre verdenskrig. [En oversikt fra FNs høykommissær for flyktninger](#) viser at det er registrert 8,1 millioner ukrainske flyktninger i Europa, hvorav knapt 4,9 millioner under ordningen midlertidig beskyttelse. Europakommisjonen la 8. mars frem en melding om erfaringene ett år etter at ordningen med midlertidig beskyttelse ble iverksatt. [I sin pressemelding skriver Kommisjonen](#): «*The Temporary Protection Directive has proven to be an essential instrument to provide immediate protection in the EU and it should remain part of the toolbox available to the European Union in the future*».

[SSB la 6. mars fram tall](#) som viser at det ved inngangen til 2023 var vel 30 000 flere ukrainere bosatt i Norge enn ett år tidligere. Det betyr at ukrainere nå utgjør den tredje største innvandrerguppen i Norge.

Migrasjonsstrømmene til Europa over Middelhavet har også økt igjen etter at pandemien er over. Tall fra [FNs høykommissær for flyktninger](#) viser at det i 2022 kom knapt 160 000 migranter over Middelhavet, mens det så langt har i 2023 har kommet 20 461 (per 5. mars) vel 14 500 av disse har kommet til Italia. Det var om lag [966 000 personer som søkte asyl i EU, Norge og Sveits i 2022](#). Dette var en økning på nesten 50 prosent fra 2021. [EUs asylbyrå viser til](#) at økningen skyldes en kombinasjon av bortfall av koronarestriksjoner, konflikter og matmangel. Økningen har ført til problemer for mottaksapparatet i enkelte land. [Svenska Dagbladet skrev 5. mars i år](#) at mottaksapparatet i Belgia har kollapset og at mange hundre sover på gaten i landet.

[Det var vel 36 000 personer som søkte om asyl i Norge i 2022](#), av disse kom nesten 34 000 fra Ukraina. [I 2021 var det bare 1 645 personer som søkte om asyl i Norge](#).

Pågående diskusjoner i EU på asyl- og migrasjonsfeltet

[Kommisjonen la i 2020 fram forslag til en revidert migrasjons- og asylpakt](#), jf. også [den daværende regjeringens pressemelding om forslaget](#). Forslaget omfatter forslag til fem nye eller endrede rettsakter, tre anbefalinger og en veileder.

Det har vært enighet om behovet for revisjon av EUs regler på dette området helt siden migrasjonskrisen i 2015. Kommisjonens forslag var ment å gi framdrift i dette arbeidet gjennom en helhetlig tilnærming. Selv om både Rådet og Parlamentet har behandlet forslagene og vedtatt posisjoner for flere av dem, har det ikke lyktes å oppnå enighet mellom de to institusjonene. Det skyldes ulike syn både mellom medlemslandene og mellom politiske grupper i Europaparlamentet og avstand mellom de to institusjonene. De fleste ønsker også å forhandle de ulike delene som en pakke. I september 2022 ble de fem landene som har EU-formannskapet fra våren 2022 til EU-valget våren 2024 og Europaparlamentet [enige om et veikart](#) som skal sikre vedtak av pakten før valget i 2024.

Migrasjonssituasjonen ble drøftet på [EUs ekstraordinære toppmøte 9. februar i år](#). I pressemeldingen fra møtet ble det vist til at medlemslandene er enige om behovet for en helhetlig tilnærming basert på EUs prinsipper, verdier og grunnleggende rettigheter, med fokus på ekstern innsats, effektiv grensekontroll og interne forhold. Blant annet framheves behovet for styrket samarbeid med opprinnelses- og transitland, styrket system for retur og kamp mot menneskesmugling og trafficking. EUs stats- og regjeringssjefer understreket også behovet for å slutføre arbeidet med EUs migrasjons- og asylpakt i samsvar med veikartet som Rådet og Parlamentet er enige om, og også ferdigstille revisjonen av EUs grenseforordning og returdirektivet.

Med bakgrunn i konklusjonene fra toppmøtet 9. februar var det en diskusjon om migrasjon og asyl i Europaparlamentet 15. februar i år, jf. også [omtale i Stortingets EU/EØS-nytt 17. februar](#). Både den svenske EU-ministeren, Jessika Roswall, og Mairead McGuinness som representerte Europakommisjonen, la i debatten vekt på at utfordringene på migrasjon- og asylområdet er europeiske og krever europeiske løsninger basert på solidaritet. Det svenske EU-formannskapet håpet på framgang i forhandlingene om de ulike elementene i migrasjons- og asylpakten nå i vår. Det er derfor viktig at både Rådet og Parlamentet blir klare med sine forhandlingsposisjoner for de rettsaktene der dette ennå mangler. Kommisjonen la vekt på at det i tillegg til arbeidet med rettsaktene, også er viktig med operasjonelle tiltak. Det er viktig å styrke yttergrensene blant annet på Balkan gjennom å styrke Frontex. Indre grensekontroll skal være siste utvei. Kommisjonen la også vekt på behovet for rask retur av dem som ikke skal ha beskyttelse. Det er nødvendig å styrke samarbeidet med opphavsland og transitland for å stanse menneskesmugling.

I debatten var det relativt bred enighet om behovet for europeisk løsninger og slutføring av arbeidet med migrasjons- og asylpakten, men ulike syn på mye annet. Det kom kritikk av at konklusjonene fra Det europeiske råd i så stor grad handlet om kontroll med yttergrensene og i liten grad gikk inn i problemene med dagens system. Innleggene delte seg grovt sett mellom dem som la vekt på behovet for bedre kontroll med yttergrensene og dem som viste til at selv om grensekontroll er viktig, er det uansett ikke mulig å bygge murer og gjerder som er høye nok til å stanse migrasjon.

Migrasjon- og asylpolitikk var også et tema på det uformelle [møtet til EUs justis- og innenriksministre i Stockholm 26. januar i år](#) der også justis- og beredskapsminister Mehl deltok. I en [pressemelding etter møtet la hun vekt på behovet for effektiv retur av personer uten lovlig opphold i Norge](#). Hun uttalte at «Norge er en pådriver for effektivt returarbeid i hele Schengen-området. Dette er sentralt for å bevare tilliten til asylinstittuttet, slik at vi kan hjelpe de som trenger det».

Det var et formelt møte for [EUs justis- og innenriksministre i Brussel 9. og 10. mars](#). Statsråd Mehl deltok på [møtet 9. mars](#). På dagsorden sto både migrasjonspolitik og Schengen i tillegg til andre temaer. Dette omfatter blant annet oppfølging av konklusjonene fra toppmøtet i februar om gjennomføringen av veikartet for Dublin og kontroll med EUs yttergrenser. I tillegg ble framtidig visumpolitikk og status for Schengen-samarbeidet drøftet. Ministrene drøftet også det nye inn- og utreisepolitikk i Schengen-området og oppstarten av det forsterkede Schengen informasjonssystemet (SIS). Dette systemet trådte i kraft 7. mars. [Kommisjonen skriver i en pressemelding samme dag](#) at «The renewed SIS is being enhanced to include new categories of alerts, biometrics such as palm prints, fingerprints, and DNA records for missing persons, and additional tools to combat crime and terrorism. The upgrade is important as it will also allow for preventive alerts to protect vulnerable persons and deter irregular migration. These upgrades aim to provide national authorities with more complete and reliable information to enhance security and border management in Europe.» [Regjeringen i Norge sendte 27. februar ut en høring om endring i utlendingsregelverket](#) som følger av endringene i SIS-forskriften i Norge.

I tillegg til de ulike elementene i migrasjons- og asylpakten drøftes også revisjon av et [forslag til Schengens grenseforordning](#) som ble lagt fram i 2021, jf. omtale i [EU/EØS-nytt 15. desember 2021](#). Kommisjonen la opp til at medlemslandene fortsatt skal ha mulighet til å innføre midlertidig indre grensekontroll, men foreslo å innføre ytterligere krav til begrunnelse og dokumentasjon, samt nye krav knyttet til forlengelse av grensekontrollen. Den gjeldende grenseforordningen har vært benyttet av Norge og andre land når det er innført indre grensekontroll de siste årene, begrunnet i migrasjon, terror eller pandemi. I Norge har kontrollen i hovedsak vært knyttet til ferjeanløp fra Danmark og Tyskland. [Norge forlenget sist den midlertidige grensekontrollen i seks måneder fra 11. november 2022](#). Begrunnelsen da var behovet for å beskytte kritisk infrastruktur.

Forslaget til revidert grenseforordning behandles i Rådet og Europaparlamentet. Saksordfører i Europaparlamentet Sylvie Guillaume (S&D, Frankrike) la [8. november fram sitt utkast til innstilling](#). Hun foreslår blant annet å fjerne bestemmelser knyttet til instrumentalisering av migranter fra teksten og strengere tidsfrister for gjeninnføring av indre grensekontroller. Såkalt [instrumentalisering av migranter](#) omhandler situasjoner hvor tredjeland setter i gang irregulære migrasjonsstrømmer inn i EU, hvor intensjon er å destabilisere EU eller et medlemsland. Videre ønsker hun å avvise den foreslåtte prosedyren for intern Schengen-retur, da disse «*ikke er i samsvar med et rettslig grunnlag som krever fravær av kontroll av personer, uansett nasjonalitet, ved kryssing av indre grenser*». Guillaume er enig i Kommisjonens forslag om en EU-mekanisme for å håndtere folkehelsekriser ved Schengens ytre grenser, men mener Europaparlamentet må få en større rolle i en slik situasjon. Utkastet ble mottatt med blandede reaksjoner av de andre gruppene i Europaparlamentet skriver [Agence Europe](#) som viser til at andre grupper ønsker en løsning nærmere Kommisjonens forslag.

[Rådet vedtok sin foreløpige posisjon til forslag om revidert grenseforordning i juni 2022](#). I Rådet har sentrale spørsmål vært muligheten til å bygge og finansiere grensegejerder, og tiltak for å forhindre sekundære bevegelser, inkludert krav om obligatorisk felles politipatruljering. Videre søker Rådet å klargjøre hva instrumentalisering faktisk omfatter.

Kort om status for andre aktuelle saker

Regjeringen har ikke opplyst om hvilke andre aktuelle saker justis- og beredskapsministeren skal orientere om. Faggruppa for EU/EØS-informasjon i Stortingets administrasjon har valgt å kommentere noen aktuelle saker kort nedenfor:

EØS-midlene

I regjeringens [arbeidsprogram for EU- og EØS-saker 2022–2023](#) som ble lagt fram i juli 2022, er det på justis- og beredskapsdepartementets område bare vist til EØS-midlene i tillegg til saker knyttet til migrasjons- og asylområdet. Det er vist til at EØS-midlene bidrar til tettere justis- og innenrikspolitisk samarbeid mellom Norge og landene som er mottakere. Dette omfatter støtte til «*tiltak for å sikre velfungerende nasjonale asyl- og migrasjonssystemer, styrket kriminalomsorg, internasjonalt politisamarbeid og bekjempelse av kriminalitet, et effektivt rettsvesen og styrking av rettsstaten, forebygging av kjønnsbasert vold og vold i nære relasjoner, samt forebygging av katastrofer og bedre katastrofeberedskap.*»

EUs ordning for sivil beredskap

Justis- og beredskapsdepartementet har ansvaret for norsk deltakelse i EUs ordning for sivil beredskap. [Norge deltar i den nåværende ordningen som gjelder fra 2021 til 2027](#). Ukraina har aktivert denne ordningen i forbindelse med den russiske aggresjonen i landet. [Den siste oversikten fra regjeringen fra 23. februar 2023 viser at Norge har bidratt med blant annet medisin, medisinsk utstyr, ambulanser, infrastruktur, aggregat, klær og soveposer til Ukraina. Se også omtale under punktet «Europeisk samarbeid om håndteringen av Russlands krig mot Ukraina».](#)

Ansvar utenfor kontraktsforhold for skader forårsaket av kunstig intelligens

[Justis- og beredskapsdepartementet sendte i februar forslag til to nye EU-direktiv om produktansvar og erstatningsansvar utenfor kontrakt for skader forårsaket av kunstig intelligens](#) på høring. Høringsfristen er 5. april i år. Det var 28. september 2022 Kommisjonen la fram disse to forslagene. Kommisjonen skrev da i en [pressemelding](#) at formålet er å tilpasse ansvarsreglene til den digitale tidsalder, den sirkulære økonomi og globale verdikjeder. Det omfatter forslag om å modernisere produsentenes objektive ansvar for defekte produkter. Dette skal både bidra til økt rettsikkerhet for bedriftene og sikre at ofre får rimelig erstatning dersom defekte produkter forårsaker skader. Dette skal også gjelde digitale og renoverte produkter. Kommisjonen foreslår også en harmonisering av nasjonale regler for kunstig intelligens for å gjøre det lettere for ofre for skader relatert til kunstig intelligens, å få erstatning.

Forordninger om innsamling og overføring av API-opplysninger

Justis- og beredskapsdepartementet sendte 3. januar i år forslag til to nye forordninger om innsamling og overføring av såkalte advance passenger information (API) på høring. Høringsfristen var 31. januar i år. [I høringsbrevet viste departementet](#) til «*at den ene forordningen skal regulere innsamling og overføring av API-opplysninger med formål om å forbedre og fasilitere grensekontroll på ytre Schengen-grense.*» Det er vist til at forslaget er vurdert som Schengen-relevant og at Norge dermed vil delta i diskusjonene på alle nivåer i rådsstrukturen.

Det er videre vist til at den andre forordningen «*skal regulere innsamling og overføring av API-opplysninger med formål om forebygging, avdekking, etterforskning og straffeforfølgning av terrorvirksomhet og annen alvorlig kriminalitet.*» Denne forordningen er ikke markert som Schengen-relevant av Kommisjonen. Departementet skriver at det ikke kan utelukkes at forordningen vil kunne bli vurdert «*som videreutvikling av Schengen-avtalen, blant annet fordi Norge så langt har blitt invitert til å delta under forhandlingene i Rådet.*»

Ny stortingsmelding om Svalbard

[Justis- og beredskapsdepartementet har startet arbeidet med en ny stortingsmelding om Svalbard.](#) Meldingen skal gjennomgå svalbardpolitikken og legge kursen for Svalbard fremover. Regjeringen viser i pressmeldingen til at «*Utviklingen de siste årene med klimaendringer, økt aktivitet og en ny sikkerhetssituasjon i Europa, har medført nye utfordringer for Svalbard*». Meldingen skal etter planen legges fram i 2024.

Utenriksministeren vil redegjøre for:

Europeisk samarbeid om håndtering av Russlands krig mot Ukraina

[Regjeringen skriver på sine nettsider at Norge i 2022 ga 10,7 milliarder kroner i støtte til Ukraina og andre land i regionen som ble berørt av Russlands invasjon av Ukraina.](#) Mye av støtten har skjedd i samarbeid med EU og gjennom EUs sivile beredskapsmekanisme (UCPM).

Nansen-programmet

For perioden 2023-2027 er det [politisk enighet](#) på Stortinget om en femårig støttepakke til Ukraina på tilsammen 75 milliarder kroner. Det såkalte Nansen-programmet ble presentert av 8 partier i Stortinget 16. februar. President Zelenskyj deltok digitalt. Støtten skal fordeles over fem år, det vil si årlige utbetalinger på ca. 15 milliarder kroner fra og med 2023.

Noe av pengene går også til andre land som rammes av konsekvensene av krigen, som Moldova.

Totalt er det gitt eller planlagt gitt følgende for perioden 2022-2027:

- 2022: 10,7 milliarder kroner.
- 2023 - 2027: 75 milliarder.

I tillegg var det 16. februar bred enighet i Stortinget om en ekstrabevilgning til utviklingsland på fem milliarder kroner for 2023. Denne ekstrabevilgningen skal gå til land som er særlig rammet av konsekvensene av krigen som økte priser på mat, kunstgjødsel og energi.

Planlagt støtte i 2023

Støtten i 2023 vil være på 15 mrd. kroner fra Nansen-programmet, fordelt på 7,5 mrd. til sivil og humanitær støtte og 7,5 mrd. til militær støtte. Av den humanitære støtten vil 40 mill. kroner kanaliseres gjennom FAO for såkorn til Ukraina og 400 mill. kroner gjennom OCHA for folk på flukt.

Den militære støtten vil inkludere åtte stridsvogner og inntil fire støttevogner samt øremerkede midler til ammunisjon og reservedeler. Norge skal også gi 10 000 artillerigranater. I tillegg vil man stille med instruktører til et flernasjonalt bidrag for å lære bort eksplosivrydding til ukrainske soldater og også trene opp ukrainske spesialister innenfor sanitet, skarpskyting og lagførertrening. Denne treningen skal gjennomføres i Norge og er forventet å starte opp våren 2023. Norge skal også bidra til opplæring av ukrainske soldater i Storbritannia. Dette samarbeidet startet allerede i 2022 og vil fortsette i 2023.

Samarbeid gjennom EUs sivile beredskapsmekanisme

Mye av den norske sivile støtten skjer i samarbeid med EU og gjennom EUs sivile beredskapsmekanisme (UCPM). [Den siste oversikten fra regjeringen fra 23. februar 2023 viser at Norge har bidratt med blant annet medisiner, medisinsk utstyr, ambulanser, broer, sandsekker, aggregat, klær og soveposer.](#)

Helse og medisinsk evakuering

Norges bidrag på dette området inkluderer evakuering og transport av pasienter, behandling av pasienter og utlån av norske helseeksperter til blant annet EUs krisekoordineringssenter for å bistå med medisinsk evakuering. Norge har så langt bidratt med evakuering av pasienter både til Norge (189 pasienter og 106 pårørende per. 23. februar) og til andre land (555 pasienter og 155 pårørende per 23. februar). Norge har åpnet for å ta imot 550 pasienter for behandling i Norge.

Sanksjoner

EU har innført en rekke sanksjoner mot Russland. Den foreløpig siste og tiende sanksjonspakken ble vedtatt 25. februar 2023. Se denne oversikten på EUs nettsider, hvor sanksjoner er sortert etter [tema](#) og [tidslinje](#).

Norge har, med noen få nasjonale tilpasninger, sluttet opp om alle EUs sanksjonspakker. Sanksjonene er blitt fortløpende gjennomført i norsk rett, og regjeringen har hatt en klar linje om at Norge står sammen med EU og andre allierte for å sikre at sanksjonene treffer sterkt og effektivt. [Norge besluttet 28. februar 2023 å slutte opp om tiltakene i EUs tiende sanksjonspakke](#), og vil gjennomføre disse i norsk rett. Norge besluttet 7. februar å slutte opp om pristaket som EU innførte på petroleumsprodukter fra Russland noen dager tidligere. [Norge har allerede innført sanksjoner som gjenspeiler EUs niende sanksjonspakke](#) fra 16. desember 2022.

Handel og tollsatser

I juni 2022 [opphevet EU toll på all import fra Ukraina](#) for ett år. Ukrainske myndigheter har oppfordret andre land til å gjøre det samme inkludert [en formell henvendelse til EFTA-landene](#). Så langt har Island, men ikke Norge eller Sveits imøtekommet den ukrainske henvendelsen. Næringsministeren [skrev i november](#) at «I vurderingen av et mulig midlertidig tollfritak for alle varer fra Ukraina legger Regjeringen vekt på flere ulike forhold. På den ene siden legger vi vekt på at tollfri import av landbruksprodukter fra Ukraina berører viktige hensyn for norsk landbruk, knyttet til matsikkerhet. Samtidig er det slik at Ukraina i dag har god markedsadgang til Norge gjennom tollfrihet for alle industrivarer og også mange landbruksvarer. For korn og oljer som er Ukrainas viktigste eksportvarer på landbruk, har Ukraina f.eks. tollfrihet på all

eksport av fôr til fiskeindustrien.» Han skrev videre at hovedutfordringen for Ukraina ikke var markedsadgang, men å få produktene ut av landet og til de internasjonale markedene. Han sa Norge bistår i dette arbeidet. VG skrev 30. november 2022 at [Norge skulle betale for transport av korn fra Ukraina til Sudan og Jemen](#).

Handelsavtalen mellom EFTA og Ukraina – en oppdatering?

Ukraina signaliserte våren 2022 at de også mer langsiktig ønsket å oppdatere og modernisere handelsavtalen med EFTA fra 2010. Næringsministeren [uttalte i november](#) 2022 at EFTA hadde besluttet å vurdere en oppdatering av handelsavtalen. Et første møte med Ukraina på forhandlingsledernivå ble avholdt i desember 2022. Næringsministeren sa også at «Modernisering av frihandelsavtaler er omfattende prosesser som berører alle spørsmål som reguleres i frihandelsavtalene, og vil derfor ta tid. I tillegg til toll på landbruksvarer vil det måtte forhandles om tjenester, investeringer, digital handel, offentlige anskaffelser, handel og bærekraftig utvikling, opprinnelsesregler med mer.»

EFTAs parlamentarikerkomite har besluttet å holde et digitalt møte med sine parlamentariske kolleger og relevante myndigheter i Kyiv i mai.

Handel og det indre marked

I sin årstale til Europaparlamentet i september 2022 la kommisjonspresident Ursula von der Leyen blant annet vekt på å legge til rette for økt handel med Ukraina. Hun sa blant annet at det er et mål å sikre landet sømløs tilgang til det indre marked i EU. I et intervju med Politico samme dag la [EUs ambassadør til Ukraina](#) vekt på at dette betyr å redusere byråkratiske hindringer, men sa også at dette avhenger av at Ukraina gjennomfører de nødvendige reformer og tilpasser sin lovgiving. Dette vil kunne få betydning også for Norge som er integrert i det samme indre marked gjennom EØS-avtalen.

Norsk innspill til Europakommisjonens forslag til fremtidig elmarkedsdesign

Europakommisjonen skal legge fram forslag til reform av elektrisitetsmarkedsdesignet 16. mars. Kommisjonen legger opp til at forslaget til elektrisitetsmarkedsreform skal behandles av Europaparlamentet og Rådet på ordinær måte. Målet er at reformen skal være ferdigbehandlet innen påske 2024 før Europaparlamentsvalget.

Kommisjonen ga i oktober 2021 EUS energimarkedsbyrå ACER i oppdrag å vurdere fordeler og ulemper med dagens elektrisitetsmarkedsdesign for engrosmarkedet og anbefale forbedringer. ACER konkluderte i april 2022 med at det indre elektrisitetsmarkedet fungerer godt, og fører til bedre utnyttelse av elektrisitetsproduksjonen og lavere strømpriser. Det ga forbrukerne i Europa en gevinst på € 34 milliarder i 2021. ACER konkluderte samtidig med at energimarkedsdesignet ikke fungerer like godt i nødsituasjoner. [ACER foreslo 13 tiltak](#) som kan sikre at markedet også fungerer bedre i akutte situasjoner:

1. *Speed up electricity market integration, implementing what is already agreed*
2. *Improve access to renewable Power Purchase Agreements (PPAs)*
3. *Improve the efficiency of renewable investment support schemes*
4. *Stimulate «market making» to increase liquidity in long-term markets*
5. *Better integrate forward markets*
6. *Review (and potentially reduce, if warranted) collateral requirements*
7. *Preserve the wholesale price signal and remove barriers to demand resources providing flexibility*
8. *Shield those consumers that need protection the most from price volatility*
9. *Tackle avoidable supplier bankruptcies, getting the balance right*
10. *Tackle non-market barriers, ensuring generation and infrastructure is built at pace*
11. *Consider prudently the need for market interventions in situations of extreme duress, if pursued, consider tackling «the root causes»*

12. Consider public intervention to establish hedging instruments against future price shocks
13. Consider a «temporary relief valve» for the future when wholesale prices rise unusually rapidly to high levels

Europakommisjonen gjennomførte en høring om reform av elektrisitetsmarkedet i februar 2023. Høringen hadde [fokus på fire hovedtema](#):

- Gjøre strømregningen mindre avhengig av den kortsiktige prisen på fossile brensel og øke utbygging av fornybar energi
- Forbedre markedets evne til å sikre energiforsyningen og fullt ut utnytte alternativene til gass, inkludert lagring og fleksibilitet i kraftforbruket
- Styrke forbrukervernet og forbrukernes markedsmakt
- Forbedre transparens, overvåking og integritet i kraftmarkedet

[Kommisjonen ga noen overordnede føringer](#) om at forslaget til elektrisitetsmarkedsreform i stor grad vil bygge på ACERs forslag fra april 2022, at elektrisitet skal være rimeligere for forbrukerne og at kraftmarkedet skal fungere bedre over tid.

Den norske regjeringen tok opp følgende tema i [sin høringssuttalelse til Kommisjonen](#):

- Myndighetene bør prioritere å løse utfordringene knyttet til tilgangen på gass og kraft – også med tiltak utenfor elektrisitetsmarkedsdesignet
- Særlige hensyn må tas til vannkraftverk med vannmagasin for å unngå negative konsekvenser for forsyningssikkerheten
- Disponeringen av lagret energi er avhengig av prissignaler
- Regjeringen støtter Kommisjonens mål om å fremme investeringer i ny kraftproduksjon, men «one size fits all» gjelder ikke for alle energiteknologier. EU/EØS-land bør stå fritt til å velge hensiktsmessige virkemidler
- Differansekontrakter kan være nyttig virkemiddel for utvikling av enkelte energikilder, men for omfattende bruk av prisgarantier og pristak kan påvirke eiernes disponering av lagret energi over tid, og føre til knapphet i perioder med høy etterspørsel
- Fremtidig markedsdesign må ta hensyn til ulike forutsetninger i europeiske land, i energisystem, energimiks og detaljmarked
- Regjeringen ser frem til diskusjonen om elektrisitetsmarkedsdesign, men understreker behovet for grundige konsekvensanalyser før endringer iverksettes

Danmark, Estland, Finland, Luxembourg, Latvia, Nederland og Tyskland har bedt Kommisjonen legge fram forslag om en [målrettet og smal elektrisitetsmarkedsreform](#) for å fremme den grønne omveltningen og sikre forbrukerne rimelig kraft. Flere land, bl.a. Spania, Hellas og Polen har ønsket [mer radikale endringer](#), med forslag om at prisen på gass avkoples fra strømprisen, at det etableres et marked for fornybar kraft og et for fossil kraft, og at marginalprissystemet i engrosmarkedet må fjernes. Frankrike har tidligere argumentert for at [systemet med marginalprising må endres](#).

I følge Kommisjonen er det sendt inn 23 norske høringssvar ([se hele listen med høringssinnspill](#)). [Nordenergi](#), samarbeidsorganet for nordiske aktører i kraftbransjen, har også sendt inn en uttalelse og peker på følgende punkter i sin [høringssuttalelse](#):

- Det langsiktige elektrisitetsmarkedsdesignet bør ikke utformes for å løse kortsiktige kriser
- Den kortsiktige løsningen er å lette byrden for forbrukerne
- Den langsiktige løsningen er å gjenopprette balansen mellom tilbud og etterspørsel
- De kortsiktige kraftmarkedene har fungert godt under krisen og vil få større betydning med økt andel fornybar kraft

- Tilgangen på frivillige muligheter for langsiktig sikringsinstrumenter (forwardkontrakter m.m.) må bedres for alle markedsaktører, men bilaterale kontrakter må ikke favoriseres framfor transparente, finansielle markedsplasser
- Hvilke effekter økt andel langtidskontrakter kan få på korttidsmarkedet må utredes
- Markedsbaserte løsninger må prioriteres framfor sentraliserte løsninger og offentlige inngrep
- Forbrukerne må kunne velge mellom flere kontraktstyper i detaljmarkedet og større mulighet til å tilpasse eget forbruk etter kortsiktige prissignaler

Europakommisjonen skal legge fram sitt forslag om reform av kraftmarkedet 16. mars. [Politico](#) har publisert en foreløpig utgave av Kommisjonens forslag om [forbedringer av elektrisitetsmarkedsdesignet](#) og [tiltak mot markedsmanipulering](#). Kommisjonen synes ikke å foreslå endringer i marginalprisingen eller andre reguleringer i engrosmarkedet på kraftbørsen. [Kommisjonens overordnede mål](#) er å:

- skjerme husholdninger og bedrifter mot volatile og høye strømpriser med økt bruk av langsiktige kontrakter
- styrke EUs konkurransevne
- fase ut fossil energi og øke investeringene i fornybar energi og kjernekraft (*clean technologies*)

Kommisjonen viser til at det indre energimarkedet har gitt store gevinster over hele Europa, men at den nylige energikrisen har synliggjort flere svakheter ved kraftmarkedet:

- Virkemidlene for å skjerme husholdninger og bedrifter mot høye priser i det kortsiktige kraftmarkedet må bedres
- Prisen på fossil energi har for stor innvirkning på strømprisene, mens rimelig fornybar energi i for liten grad påvirker strømprisene
- Ekstreme prisendringer og regulatoriske inngrep virker negativt på investeringene
- Manglende fleksibilitet i forbruk og lagring av kraft øker avhengigheten til gasskraft
- Tilbudet av langsiktige kraftkontrakter må bedres
- Mulighetene for direkte deling av egenprodusert fornybar kraft (f.eks. fra soltak) må bedres
- Overvåkingen av kraftmarkedet for å unngå misbruk av markedsrett må styrkes

Markedets kortsiktige fokus kan føre til prissjokk for forbrukerne og konkurser for kraftleverandørene. Kommisjonen vil derfor ta i bruk et sett av tiltak for å skape en «buffer» mellom det kortsiktige kraftmarkedet og strømregningene til forbrukerne. Dette skal skje med nye grep for å øke bruken av langsiktige kontrakter med større grad av fastpris for husholdninger og bedrifter, og for å legge til rette for investeringer i rene teknologier.

Ifølge Politicos oppsummering vil Kommisjonen gjøre stabile langtidskontrakter med fastpris mer attraktive for forbrukerne, øke bedriftenes bruk av kraftavtaler, *Power Purchase Agreements* (PPAs), og ikke bare blant bedrifter med stort kraftforbruk. Kommisjonen vil at statsstøtte til utbygging av ny fornybar energi, må gis gjennom toveis differansekontrakter (med minimums- og maksimumspris) for å fremme investeringene i fornybar energi i medlemslandene.

Ifølge det publiserte utkastet vil Kommisjonen foreslå at medlemslandene i en nærmere definert krisesituasjon kan fastsette regulerte strømpriser i detaljmarkedet for husholdninger og små- og mellomstore bedrifter. Den regulerte prisen kan være lavere enn kostnadene kraftleverandørene må betale, samtidig skal ikke ordningen føre til økt energiforbruk. Prisreguleringen skal derfor bare gjelde opp til 80 prosent av strømforbruket til husholdningene og de små- og mellomstore bedriftene, og kun når Kommisjonen fastslår at det er en krisesituasjon som gjør det aktuelt å ta i bruk regulerte priser. For Norges del må dette [fastslås av ESA](#).

Kommisjonen ønsker å kunne erklære krise i en eller flere regioner eller i hele EU regional i opptil ett år, hvis det er:

- Meget høye energipriser i engrosmarkedet vesentlig over snittprisen over 5-år
- Høy prisvekst i detaljmarkedet som er antatt å vare i minst 6 måneder
- Økonomien i bred forstand blir negativt påvirket av veksten i strømprisene

Det skal ikke diskrimineres mellom kraftleverandørene og kraftleverandørene skal kompenseres for pris under kostnad.

US Inflation Reduction Act (IRA)

«Vi følger opp IRA og Green Deal Industrial Plan langs flere linjer. Dels følger vi opp gjennom dialog med både USA og EU, og dels ser vi på våre egne virkemidler i møtet med IRA og utviklingen i EU.» Det [skriver næringsministeren 6. mars i et svar på skriftlig spørsmål fra Venstres Ane Breivik](#). Han skriver videre at det for Norge i dialogen med andre land om IRA er viktig å bidra til å hindre et subsidiekappløp og handelshindringer siden dette vil kunne ramme en liten, åpen økonomi som den norske hardt.

Dialogen med USA

I et tidligere svar til Venstres Guri Melby skrev [næringsminister Vestre](#) i januar at det er positivt at USA med IRA ønsker å bidra til å bekjempe klimaendringene og fremskynde det grønne skiftet. Samtidig viste han til at de økonomiske insentivene og særlig reglene om lokalt innhold i IRA kunne tiltrekke investeringer til USA på bekostning av aktivitet i Norge og Europa. IRA kunne derfor få konkurransevridende og handelshindrende virkninger. Norske myndigheter hadde derfor henstilt til amerikanske myndigheter at Norge burde omfattes av eventuelle unntak eller presiseringer i implementeringsforskriftene til IRA som var under utarbeidelse. Næringsdepartementet hadde også levert et høringsinnspill til USAs finansdepartement høsten 2022. I tillegg hadde regjeringen hatt dialog med amerikanske myndigheter om at Norge burde inkluderes i eventuelle unntaksordninger som vurderes for EU. Statsråden viste i sitt skriftlige svar i januar til at amerikanske myndigheter 29. desember 2022 hadde kommet med en uttalelse som var retningsgivende for hvordan de ulike delene av skattefradragene for elbiler skulle utformes. Dette inkluderte regler for batterier, batterideler og kritiske råmaterialer til produksjon av batterier. Uttalelsen åpnet for en videre definisjon av begrepet «Free Trade Agreement». Dette ville sannsynligvis gi flere mulighet til å eksportere materialer til batterier, uten at de ville falle utenfor de amerikanske skattefradragene i IRA.

I det siste svaret til Breivik fra næringsministeren 6. mars skriver han at regjeringen i dialogen med USA er opptatt av at norsk næringsliv skal få delta i verdikjeder som kvalifiserer til amerikanske subsidier, på lik linje med næringslivet hos partnere som EU, Japan og Storbritannia. Regjeringen er derfor i tett kontakt med amerikanske myndigheter for å forhindre at Norge faller utenfor mulige løsninger. [Utenriksministeren og næringsministeren sendte 13. februar et innspill og brev til ledelsen i hhv. National Security Council \(NSC\), Department of Commerce \(DOC\) og Department of Treasury](#). I brevet argumenterer statsrådene blant annet med at eksport- og investeringsmulighetene amerikanske selskaper møter i Norge, i realiteten kan sies å være en handelsavtale. I tillegg vises til det langvarige samarbeid mellom Norge og USA innenfor en rekke områder. Dette inkluderer bilaterale og multilaterale avtaler og initiativ som styrker forsyningssikkerhet og som fremmer det grønne skiftet. Næringsministeren reiser til Washington 13. mars for å følge opp norske interesser i IRA og ta opp saken med amerikanske myndigheter.

Dialogen med EU

Næringsministeren skriver videre at regjeringen jobber aktivt for å påvirke EUs respons til IRA, blant annet igjennom EØS-avtalen og gjennom arbeidet med nytt industripartnerskap. Han viser til at han nylig har vært i møte i regi av EUs batteriallianse og har deltatt i EUs ministermøte i Stockholm, hvor IRA var på dagordenen begge steder. Næringsministeren la frem Norges posisjon på disse møtene og argumenterte for behovet for felles europeiske løsning som legger til rette for integrerte verdikjeder. På møtet i EUs batteriallianse møtte næringsministeren

Europakommisjonens visepresident Maroš Šefčovič. [Denne uken er Šefčovič i Oslo for nye møter med regjeringen. Energi og Klima skrev 2. mars at Norge og EU er i ferd med å konkludere et industripartnerskap på bærekraftige råvarer og verdikjeden for batterier](#) og at en slik avtale mest sannsynlig vil signeres før sommeren. Næringsministeren har understreket viktigheten av å utvikle omfattende grønne industripartnerskap både med EU, Norden og USA i tillegg til det som allerede er inngått med Tyskland.

Tidligere har regjeringen understreket at den er i tett kontakt med EU om IRA og har formidlet at Norge bør omfattes av eventuelle unntak eller andre løsninger som EU skulle oppnå i sin dialog med USA. IRA ble også diskutert da Tysklands visekansler Robert Habeck besøkte Norge i begynnelsen av januar. Da ble [Norge og Tyskland enige om å styrke sitt samarbeid innenfor grønn industri som hydrogen, batterier, havvind og CCS](#). Ifølge næringsministeren var Tyskland enig i at Norge burde omfattes av eventuelle løsninger mellom EU og USA. Finansminister Vedum uttalte etter et møte med Kommisjonens visepresident, Margrethe Vestager, i Brussel 24. januar at han hadde fått forsikringer om at [Kommisjonen vil gjøre sitt for at eventuelle unntak for europeiske bedrifter også skal gjelde for norske bedrifter](#).

Nasjonal respons

Næringsministeren skriver i sitt svar til Breivik i mars at regjeringen i tillegg til dialogen med USA og EU, også vurderer løpende hvordan egen nasjonal næringspolitikk kan utformes, også opp mot det som kommer fra USA og EU. [Statsråd Vestre viser spesielt til regjeringens veikart for grønt industriløft](#), som ble lansert før IRA. Her har regjeringen allerede foreslått 100 tiltak som skal bidra til å øke investeringene i grønne verdikjeder. Dette inkluderer blant annet lån og tilskudd på batteriområdet, 3 mrd. kroner til hydrogenformål og 2 mrd. kroner til økt bevilgning til ENOVA. I 2023-budsjettet er det også satt av nesten 4 mrd. kroner til CO₂-håndteringsprosjekter.

[Yara har advart mot at IRA kan tappe EU og Norge for grønne investeringer](#). De viser til at Yaras ammoniakfabrikk i Porsgrunn ville fått 22 mrd. kroner i subsidier under IRA hadde fabrikken ligget i USA. Sjefen for Yara International og NHO-president Svein Tore Holsether [har uttalt at Europa bør kopiere den amerikanske IRA-modellen](#) for å sikre økte investeringer i grønn teknologi også i Europa. NRK skrev 28. februar at [Freyrs gigafabrikk «Giga Arctic» som var planlagt å stå ferdig i Mo i Rana i 2024/25, nå kan bli utsatt](#). En grunn til dette skal være Freyrs beslutning om økt produksjon i USA som følge av fordelene som gis under det nye IRA-regimet. [Se ellers flere innspill om IRA fra næringslivet \(Freyr, Yara og Equinor\) og fra LO og NHO på et seminar NHO holdt 26. januar](#).

Bakgrunn om IRA

Den amerikanske Kongressen vedtok i fjor sommer en subsidie- og støtteordning på nærmere 393 mrd. USD for å utvikle den amerikanske fornybarsektoren og amerikansk nullutslippsteknologi. Den såkalte Inflation Reduction Act (IRA) er den største klima- og energisatsingen så langt i amerikansk historie. IRA omfatter støtte på hele [250 mrd. USD til investeringer i energi](#), i tillegg til støtte til industri (47 mrd. USD), miljø (46 mrd. USD), transport og el-biler (23 mrd. USD), landbruk (20 mrd. USD) og vann (nesten 5 mrd. USD). [Dette omfatter skatteinnsparinger, investeringsstøtte, produksjonsstøtte, støtte til konsumenter, krav til lokalt innhold og krav til lønn og lærlinger](#). Dette skiller seg fra mer tradisjonelle europeiske klimatiltak som pricing av utslipp, en ny grensejusteringsmekanisme (CBAM) og omfattende støtte til forskning. EU gir også betydelig støtte til grønn industriutvikling, men denne er ikke knyttet til like strenge lokale krav til markedsadgang eller deltakelse i europeiske verdikjeder som det USA nå legger opp til gjennom IRA.

IRA er i stor grad et svar på Kinas politikk og ikke primært rettet mot Europa. Ordningen er utformet for å gjøre USA mindre avhengig av kinesiske verdikjeder og for å utvikle amerikansk industri og skape amerikanske jobber. Kravet om lokalt innhold er avgjørende i så måte. IRA vil i

liten eller ingen grad redusere inflasjonen, men klimaeffekten vil være betydelig. Dette oppfattes også som positivt i Europa, hvor man lenge har etterspurt en tydeligere klimapolitikk fra USA.

Fra europeisk hold er man likevel bekymret for hva pakken, og særlig kravene om lokalt innhold, vil bety for europeisk markedsadgang til USA og for bortfall av grønne investeringer i Europa. Det finnes unntak til kravene om lokalt innhold i IRA, men hovedsakelig for land som allerede har handelsavtaler med USA. Et eksempel er skattefradraget på 7500 USD som gis til de som kjøper el-biler produsert i USA, men hvor minst 40% av verdien av komponentene i batteriet må komme fra USA eller land som USA har handelsavtaler med, som Canada og Mexico. EU, Storbritannia, Norge og andre som ikke har handelsavtale med USA, vil i utgangspunktet ikke være omfattet av samme unntak eller fordel som Canada og Mexico. The Economist skriver i sin leder 26. januar [hva dette betyr for Storbritannias bilindustri og for den britiske industrielle strategien mer generelt](#).

EUs respons

IRA trådte i kraft 1. januar i år. Når USA nå jobber med implementeringen, har EU presset på for at EU-produkter skal unntas fra kravene om lokalt innhold. Det er likevel usikkert hvor mye den amerikanske administrasjonen vil være villig til å endre på innretningen. Tyskland har vært [optimistisk til at en løsning kan finnes med USA innen første kvartal dette året](#), mens det svenske formannskapet i EU mener [man må være noe mer nøkterne](#). Kommisjonspresident Ursula von der Leyen er i USA og Canada denne uken for å diskutere samarbeid innenfor grønn industri. [Det er særlig fokus på økt samarbeid innenfor bærekraftige råmaterialer](#), både for å sikre innsatsvarer til ny grønn teknologiproduksjon i EU, men også for å redusere avhengigheten av import av mineraler fra Kina og andre. Visstnok skal [EU og USA også diskutere en mulig avtale om mineraler og kritiske råvarer i et forsøk på at EU kan kvalifisere for fordelene gitt i IRA](#).

EU har også raskt respondert på utfordringene i IRA med egne forslag om økte grønne investeringer, grønn teknologit utvikling og styrket konkurransekraft i Europa. Kommisjonen presenterte 1. februar [en industriplan for det grønne skiftet](#) som ble diskutert på EU-toppmøtet i Brussel 9.-10. februar. Dette regnes så langt som EUs hovedrespons på IRA så langt.

Forslaget til ny grønn industriplan tar utgangspunkt i det indre marked og bygger videre på eksisterende initiativ innenfor klima og energi. Samtidig varsler Kommisjonen konkrete lovforslag knyttet til nullutslipp («Net-Zero Industry Act»), råmaterialer («Critical Raw Materials Act») og utforming av elektrisitetmarkedet. Konkrete lovforslag er ventet på dette neste uke, 14. mars og 16. mars (elektrisitetmarkedetsreformen). Kommisjonen ønsker også å gjøre statsstøtte- og andre ordninger enklere og mer målrettede. Mer langsiktig vil Kommisjonen også foreslå et eget fond for å øke investeringene i det grønne skiftet i Europa, samt å bruke handelsavtaler aktivt i det grønne skiftet.

Ifølge det som er lekket om den nye «Net-Zero-Industry-Act» vil Kommisjonen introdusere et forenklet regulatorisk rammeverk og raskere konsesjonsprosedyrer for produksjon av nullutslippsteknologier. For å gjennomføre dette, er Kommisjonen ventet å foreslå ni nullutslippsteknologier som skal fasiliteres for produksjon og rask utvikling, blant dem solcellepaneler, vindturbiner inkludert havvind, batterier, varmepumper, fornybar hydrogen, biomasseteknologier, kjernekraft, CCS og nett-teknologier. [Euractiv hevder at det nye lovforslaget også vil ha noen tilslørte «Buy European»-komponenter](#) knyttet til blant annet offentlig innkjøp, som kan være et svar på de lokale kravene i IRA. [Energi og Klima hevder at forslaget til ny utformingen av elektrisitetmarkedet, som er ventet samme dag som nullutslippslovgivningen, ikke vil innebære drastiske endringer av dagens markedsmodell, men kan åpne for å gripe inn med prisbremsende regulering i de tilfeller hvor prisene er spesielt høye. Se egen sak om elektrisitetmarkedet dette lenger opp](#).

Endringer i statsstøttereguleringen og ideen om et nytt fond basert på felles lånopptak har så langt skapt stor debatt innad i EU, etter at Kommissjonspresident von der Leyen først presenterte forslagene under World Economic Forum i Davos i januar. Flere land, med Nederland i front, har avvist ideen om et nytt fond basert på felles europeisk låneopptak. De mener det allerede er nok midler tilgjengelig som er øremerket grønn omstilling fra gjenreisningsfondet etter pandemien. Flere land er også skeptiske til drastiske endringer i statsstøttereguleringen. Sverige og Nederland har sammen med Danmark, Finland, Irland og Polen også uttrykt sin bekymring for at «*state aid for mass production and commercial activities can lead to significant negative effects including the fragmentation of the internal market, harmful subsidy races and weakening of regional development*». [Den samme bekymringen kommer til uttrykk i et felles brev fra finansministrene i Tsjekia, Danmark, Estland, Irland, Østerrike og Slovakia til EUs handelskommisær, Valdis Dombrovskis](#). Italia har også ifølge Politico uttalt seg negativt til å økt statsstøtte og sagt dette hovedsakelig vil komme Frankrike og Tyskland til gode. De mener endringer som må gjøres i statsstøttereguleringen må være «*proportionate, evidence-based and targeted*». De tar heller til orde for å prioritere raskere støtte gjennom eksisterende og viktige prosjekter av felles europeisk interesse, såkalte IPCEI, hvor også Norge deltar i noen. Les mer om de ulike posisjonene i [informasjonspakken til europautvalgsmøtet 2. februar](#).

Uansett hvordan EUs endelige respons nå utformes, vil IRA bety at [EU i økende grad vil måtte integrere sin klima, energi og industripolitikk](#) for å oppnå sine klimamål, økt energisikkerhet og økt konkurransekraft. Dette var allerede tydelig i industriplanen for det grønne skiftet som Kommisjonen presenterte 1. februar. Dette vil påvirke handelspolitikken, EUs geopolitiske ambisjoner (om økt strategisk autonomi) og pågående debatter om EUs fremtidige budsjett (hvor stort, egne EU-midler, felles lånopptak...?). Mye av dette vil kunne påvirke Norge, både gjennom EØS-avtalen og de bilaterale relasjonene til EU.

For Norge gjenstår det altså å se om norske produkter vil bli behandlet på samme måte som EU-produkter dersom USA skulle være villige til å innrette IRA på en måte som unntar EU-produkter fra reglene om lokalt innhold. Reviderte statsstøtteregler, dersom EU skulle bli enig om slike, vil også gjelde for Norge gjennom EØS. Andre tiltak, som ideen om et fond basert på felles låneopptak, vil ikke falle inn under EØS-samarbeidet.

Norsk deltakelse i Horisont Europa

Horisont Europa er verdens største forsknings- og innovasjonsprogram. Programperioden er syvårig, og løper fra 1. januar 2021 til utløpet av 2027. Horisont Europa har et totalbudsjett på 95,5 milliarder euro. Programmet er det niende i rekken av EUs forsknings- og innovasjonsprogrammer og etterfølger Horisont 2020. 35 prosent av budsjettet skal gå til klimaformål for å oppnå grønn omstilling og bærekraftig verdiskaping for bedrifter, forskningsinstitusjoner og offentlig forvaltning.

Norge er med i Horisont Europa på lik linje med EU-landene gjennom EØS-avtalen. Norges ambisjon for programperioden er en returandel på 2,8 prosent. [Forskningsrådet skriver i en pressemelding 20. februar i år](#) at norske aktører hittil har konkurrert seg til 4,9 milliarder kroner. Dette tilsvarer en returandel på 3,35 prosent og plasserer Norge på en 8. plass blant landene. Til sammenlikning endte den norske returandelen for hele perioden til Horisont 2020 (2014-2020) på 2,53 prosent.

EUs forslag til nytt regelverk på finansmarkedsområdet

Kommisjonens tiltakspakke for digital finans ble [lagt frem 24. september 2020](#), og består av to strategier (digital finans og detaljhandelsbetalinger) og flere lovforslag knyttet til kryptoaktiva og cybersikkerhet på finansområdet, blant annet et forordningsforslag for et EU-rammeverk for digitale finansielle tjenesters operasjonelle motstandsdyktighet (DORA), og et forordningsforslag for et EU-rammeverk for kryptoverdier (MiCA). Begge lovforslagene er merket EØS-relevant.

[DORA-forordningen](#) (Digital Operational Resilience Act) ble vedtatt i EU 14. desember 2022, og trådte i kraft 16. januar 2023. Medlemslandene har to år på seg til å implementere regelverket i nasjonal lovgivning.

Europaparlamentet og Rådet oppnådde [enighet om DORA-forordningen](#) i mai 2022. Det sentrale målet med forordningen er å forebygge og bekjempe cybertrusler. DORA-regelverket skal sørge for at alle [aktørene innen finanssektoren har nødvendig beskyttelse](#) gjennom felles standarder, innføring av tilsynskrav for leverandører (for eksempel skytjenester) og tilrettelegging for rapportering av hendelser til nasjonale tilsynsmyndigheter.

De europeiske tilsynsmyndighetene (ESAs) European Banking Authority (EBA), European Securities and Markets Authority (ESMA) og European Insurance and Occupational Pensions Authority (EIOPA) vil utvikle tekniske standarder som skal overholdes av alle institusjoner som tilbyr finansielle tjenester, som banker, forsikringsselskaper og kapitalforvaltning. Nasjonale kompetente myndigheter vil få i oppgave å føre tilsyn med overholdelse og håndhevelse av regelverket. Kritiske leverandører av IKT-tjenester i tredjeland til finansielle enheter i EU blir pålagt å etablere et datterselskap i EU, slik at det kan utføres et korrekt tilsyn. De europeiske finanstilsynene (ESAs), den europeiske sentralbanken og EUs cybersikkerhetsbyrå (ENISA) skal også undersøke muligheten for å etablere en sentralisert EU-plattform som skal kunne tre inn ved større hendelser.

Deloitte skriver i en [omtale av DORA-forordningen](#) 11. november 2022: «Norske banker og forsikringsforetak forventes i dag å følge retningslinjene satt av European Banking Authority (EBA) og European Insurance and Occupational Pension Authority (EIOPA). Foretak som allerede følger disse retningslinjene, er godt forberedt på implementeringen av DORA. Det vil likevel være behov for ytterligere tiltak, blant annet knyttet til hendeshåndtering, sikkerhetstesting og i forbindelse med bruk av tredjeparts IKT-leverandører. For de som i dag ikke etterlever EBA og EIOPA retningslinjene, forventes det vesentlig behov for tilpasninger for å etterleve kravene fastsatt i DORA».

Regjeringen skriver i [EØS-notatet](#) om forordningsforslaget (oppdatert 10. desember 2020): «Dersom forslaget blir vedtatt i EU og vurdert for innlemmelse i EØS-avtalen er det nærliggende å anta at reglene forslaget legger opp til må implementeres i lov ved henvisning [...] Eksisterende regelverk som idag praktiseres ligger tett opp til kravene som stilles i regelverksforslaget. Det er derfor lite trolig at det vil medføre større økonomiske og administrative kostnader».

I digital finanspakken la Kommisjonen også frem et direktivforslag ([DORA-direktivet](#)) som er relatert til og komplementerer DORA-forordningen, og som ble vedtatt i EU samtidig som forordningen. Direktivforslaget endrer en rekke eksisterende direktiver og dermed de ulike kravene til operasjonell risiko eller risikostyring fastsatt i eksisterende lovverk. Regjeringen skriver i [EØS-notatet](#) om direktivforslaget (oppdatert 10. desember 2020): «Forslaget, lest sammen med forslag til forordning om digital motstandsdyktighet, vil forventes ikke å medføre større økonomiske eller administrative konsekvenser for aktørene fordi eksisterende regelverk ligger tett opp mot kravene som stilles i regelverksforslagene».

[MiCA-forordningen](#) (Markets in Crypto-assets) skal etablere et EU-rammeverk for markeder for kryptoaktiva. I lovforslaget skiller Kommisjonen mellom kryptoaktiva som allerede reguleres av EU-lovgivning, og de som ikke gjør det. For sistnevnte foreslår Kommisjonen [en skreddersydd ordning](#) som ikke bare vil omfatte enheter som utsteder kryptoaktiva, men også alle virksomheter som tilbyr tjenester som er relatert til slike aktiva, som kjøp, salg, lagring og handelsplattformer. Kommisjonen ser blant annet på muligheten for at en operatør som er autorisert i ett medlemsland, skal kunne tilby sine tjenester i hele EU gjennom utstedelsen av et «EU-pass».

Kommisjonens forslag til kryptoregulering [vil også omfatte såkalte «stablecoins»](#), dette er kryptoaktiva hvis verdi er knyttet opp mot en eksisterende stabil valuta, som for eksempel dollar, i motsetning til kryptovalutaer som bitcoin hvor verdien fastsettes av tilbud og etterspørsel. EUs banktilsyn (EBA) skal lede tilsynet med store kryptoaktiva av denne typen.

Rådet ble enige om et [forhandlingsmandat](#) i november 2021, mens [Parlament vedtok sin posisjon](#) i mars 2022. EU-institusjonene har behandlet MiCA-forordningen sammen med Kommisjonens forordningsforslag om opplysningsplikt ved overføring av kryptoverdier, som er en del av [hvitvaskingspakken](#). Det ble for begge lovforslagene oppnådd en foreløpig [enighet i trilogforhandlinger](#) mellom EU-institusjonene i juni 2022. Rådets underutvalg (Coreper) godkjente forhandlingsresultatet 5. oktober 2022. Parlamentets finanskomité (ECON) vedtok forhandlingsresultatet 10. oktober 2022, mens et endelig vedtak i plenum er planlagt til april i år. Rådet vil etter det formelt godkjenne teksten.

[Hovedtrekkene i forhandlingsresultatet](#) er en styrking av sikkerhetstiltakene. Dette inkluderer allokering av nøkkelreserver slik at aktiva støttes av en tilsvarende verdi av referansevalutaer (1:1 regelen), med ansiennitet på reservene gitt til eiere av kryptoaktiva. Teksten bekrefter også at EBA skal være ledende regulator og tilsyn, mens relevant informasjon vil bli overført til EUs tilsynsmyndighet ESMA (European Securities Markets Authority).

Regjeringen skriver i [EØS-notat](#) om lovforslaget (oppdatert 13. januar 2021): «*Dersom forslaget blir vedtatt i EU og vurdert for innlemmelse i EØS-avtalen er det nærliggende å anta at reglene forslaget legger opp til må implementeres i lov ved henvisning [...] En rekke typer aktivitet og aktører som i dag driver uregulert, vil måtte underlegges omfattende regulering. I tillegg innføres det kapitalkrav og en rekke andre kostnadskrevende vilkår*».

Rettsakter:

Neste møte i EØS-komiteen finner sted i Brussel 17. mars 2023. Liste med omtale av EU-rettsakter som EØS-komiteen ville kunne fatte beslutninger om på møtet ble oversendt Europautvalget 6. mars. Lista består av 86 rettsakter. En av disse vil kreve Stortingets samtykke etter EØS-avtalens artikkel 103. Dette gjelder *Kommisjonens gjennomføringsforordning (EU) 2019/621 av 17. april 2019 om de tekniske opplysningene som er nødvendige for teknisk kontroll av de punktene som skal kontrolleres, om bruken av de anbefalte prøvingsmetodene, og om fastsettelse av nærmere regler for dataformatet og framgangsmåtene for å få tilgang til de relevante tekniske opplysningene (32019R0621)*. Gjennomføring i norsk rett av forordningen medfører behov for endringer i lov 18. juni 1965 nr. 4 om vegtrafikk (vegtrafikkloven).

Vi gjør oppmerksom på to saker som hører til gruppe 2-rettsaktene (*Rettsakter som krever forskriftsendring som ikke griper vesentlig inn i norsk handlefrihet, samt rettsakter som ikke har konsekvenser for norsk lovgivning*):

Kommunal- og distriktsdepartementet

[32019D0612\(01\)](#) *Kommisjonsbeslutning av 11. juni 2019 om opprettelse av gruppen for radiospektrumpolitikk og oppheving av beslutning 2002/622/EF. Under EØS-notatets «Status» omtales følgende:* «Det er fremforhandlet en tilpasningstekst til kommisjonsbeslutningen som oppretter RSPG (Radio Spectrum Policy Group) som sikrer EØS-EFTA-landene deltakelse i RSPG uten stemmerett. Dette innebærer at EØS-EFTA-landene vil kunne delta på lik linje som EUs medlemsland i fagfellevurderinger etter ekomdirektivet artikkel 35. Det er samtidig også tatt inn presiseringer i tilpasningsteksten som innebærer at medlemmer fra EØS-EFTA-landene ikke vil kunne lede RSPG eller dens undergrupper og at EØS-EFTA-landene ikke vil kunne delta i gruppens arbeid med å utarbeide posisjoner til ITUs radiokonferanse, jf. kommisjonsbeslutning artikkel 2(4).» *Vurdering:* «Norske myndigheter deltar i RSPG og dens arbeidsgrupper, og følger arbeidet her tett.»

Samferdselsdepartementet

Følgende to forordninger hører sammen:

- 1) [32020R2034](#) – Delegerert kommisjonsforordning (EU) 2020/2034 av 6. oktober 2020 om utfylling av europaparlaments- og rådsforordning (EU) nr. 376/2014 med hensyn til den felles europeiske risikoklassifiseringsordningen.
- 2) [32021R2082](#) - Kommisjonens gjennomføringsforordning (EU) 2021/2082 av 26. november 2021 om fastsettelse av gjennomføringsbestemmelser for europaparlaments- og rådsforordning (EU) nr. 376/2004 med hensyn til den felles europeiske risikoklassifiseringsordningen.

Det fremgår i EØS-notatet for forordning ([32020R2034](#)) at «Regelverksforslaget er en delegeret rettsakt og ble diskutert i Expert Group on Aviation Safety i februar 2020. Luftfartstilsynet deltok i ekspertgruppen. **Norge og flere av de andre statene uttrykte bekymring over detaljnivået i European Risk Classification Scheme (ERCS) og den økte arbeidsmengden forslaget så ut til å ville medføre for myndighetene.** (...) Kommisjonen oppsummerte at de ville vurdere enkelte regeltekniske kommentarer til forslaget, og at de ville gå videre med prosessen med å få forordningen vedtatt. Regelverksforslaget var på høring i EU fra 15. juli til 12. august 2020. Rettsakten ble vedtatt 6. oktober 2020 og trådte i kraft i EU 1. januar 2021.» Når det gjelder forordning [32021R2082](#) så anføres det samme: «**Medlemsstater uttrykte bekymringer om arbeidsmengden ECRS vil innebære.** (...) Den delegerterforordningen (EU) 2020/2034 trådte i kraft 31. desember 2020, og gjennomføringsforordningen (EU) 2021/2082 ble vedtatt 26. november 2021 med ikrafttredelse 1. januar 2023.»

Økonomiske og administrative kostnader omtales likt på de nevnte rettsaktene: «*Et grovt estimat er at det i snitt vil kunne ta ca. 15 minutter å risikoklassifisere hvert luftfartstilfelle ved bruk av ERCS. Luftfartstilsynet har de seneste årene mottatt rapport om rundt 10 000 luftfartstilfeller årlig. Samlet vil oppgaven med ERCS dermed kreve drøyt et årsverk, men dette er beheftet med betydelig usikkerhet – vi har ikke erfaringstall å ta utgangspunkt i siden vi ennå ikke har brukt ERCS.*» Sakkyndige instansers merknader: «*Forslaget til rettsakt har ikke vært behandlet i Spesialutvalget. Det har heller ikke vært på høring. Luftfartstilsynet finner rettsakten EØS-relevant og akseptabel.*»

Kommentar: Det antas at årsverk(ene) som kreves opprettet for å gjennomføre disse rettsaktene dekkes i departementets budsjett, gitt at rettsaktene er klassifisert i gruppe 2. Dersom rettsaktene skulle hatt budsjettkonsekvenser utover dette, ville Stortinget normalt måtte gi samtykke og rettsakten ville måtte tas inn i EØS-avtalen med forbehold om et slikt samtykke (gruppe 1-rettsakter).

Når det gjelder Kommisjonens gjennomføringsbeslutning C(2022) 4638 om endring av gjennomføringsbeslutning C(2015) 8005 med hensyn til visse detaljerte tiltak for gjennomføring av de felles grunnleggende standardene for luftfartssikkerhet, har vi mottatt informasjon fra Utenriksdepartementet om at denne rettsakten er unntatt offentlighet siden det gjelder konkrete sikkerhetsprosedyrer i lufthavnene. Rettsakten publiseres derfor ikke i EU-tidende, og rettsakten oversettes ikke til norsk. Det skrives ikke EØS-notater til slike rettsakter.